

Moderne tijd

Gebruik bron 10.

- 2p **19** Verklaar de opvatting over slavernij van George Fitzhugh vanuit zijn achtergrond.

Gebruik bron 10.

De opvattingen van Fitzhugh zullen voor een abolitionist onaanvaardbaar zijn geweest, terwijl een socialist in die tijd zich kan hebben herkend in deze opvattingen.

- 4p **20** Verklaar het standpunt van beide groepen, telkens met een voorbeeld uit de bron.

Gebruik bron 11.

Aan de hand van deze grafiek kun je de conclusie trekken dat in Groot-Brittannië de Industriële Revolutie zich voltrekt tussen 1830 en 1840.

- 2p **21** Toon dit met de grafiek aan.

De periode 1880-1920 wordt wel de periode van het Modern Imperialisme genoemd.

- 2p **22** Geef een economische verklaring voor het ontstaan van het Modern Imperialisme. Ondersteun je verklaring met een historisch voorbeeld.

Gebruik bron 12.

Een bewering:

Een wereldoorlog heeft ook invloed op neutrale landen. Dit blijkt uit de verandering in het beleid van de Nederlandse regering tijdens de Eerste Wereldoorlog.

- 2p **23** Noem de verandering die uit het affiche kan worden afgeleid en geef aan waardoor die verandering nodig is.

Gebruik bron 13.

Stel: Je doet onderzoek naar de gevolgen van de crisis in de jaren 1930 en je vindt deze bron. Je komt tot drie overwegingen:

Voor je onderzoek is deze bron:

- 1 betrouwbaar, want het is een foto;
- 2 bruikbaar, want de man op de foto is bekend;
- 3 representatief, want de man op de foto is keurig gekleed.

- 6p **24** Geef per overweging aan waarom deze juist of onjuist is.

Gebruik bron 14.

Uit deze bron kun je concluderen dat Joseph Roth:

- 1 een oorzaak van het succes van het nationaalsocialisme in Duitsland beschrijft en
- 2 beschrijft dat Duitsland in 1934 op weg is een totalitaire samenleving te worden.

- 2p **25** Ondersteun beide conclusies.

Gebruik bron 15.

Joodse Nederlanders krijgen in eerste instantie Winterhulp maar worden hier later van uitgesloten.

- 2p **26** Leg uit dat deze uitsluiting in strijd is met de statuten van de Winterhulp maar wel past bij het beleid van de Duitse bezetter.

Gebruik bron 16.

In deze prent geeft tekenaar Leo Jordaan een mening over de Winterhulp.

- 3p **27** Leg met twee elementen uit zijn tekening uit, welke mening Jordaan hier weergeeft.

Indonesië was een kolonie van Nederland. In augustus 1945 riep Soekarno in Indonesië de onafhankelijkheid uit. Nadat hij in 1946 op Java een communistische opstand heeft neergeslagen, besloten de Verenigde Staten hem te steunen in zijn verzet tegen Nederland.

- 2p **28** Geef hiervoor een verklaring vanuit de internationale verhoudingen op dat moment.

Gebruik bron 17.

In de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw verandert de Nederlandse samenleving. Die verandering houdt onder andere verband met:

- 1 de toenemende ontkerkelijkheid en
- 2 de toenemende welvaart.

- 4p **29** Leg voor beide verbanden uit:
- dat dit leidt tot maatschappelijke verandering en
 - (met de bron) hoe hierdoor het leven van jongeren in de jaren zeventig vaak verschilt van de jeugd van mevrouw Otterloo in de jaren vijftig.

Het eerste Eurovisie Songfestival vond plaats in 1956. België, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland, West-Duitsland en Zwitserland deden ieder met twee liedjes mee, gezongen in de eigen taal.

- 2p **30** Geef aan:
- welke politieke ontwikkeling uit de tweede helft van de twintigste eeuw door het Eurovisie Songfestival werd ondersteund en
 - waardoor dit Songfestival hieraan kon bijdragen.

Moderne tijd

bron 10

George Fitzhugh (1806-1881) is plantage-eigenaar in het zuiden van de Verenigde Staten. In zijn boek *Cannibals All!* uit 1857 schrijft hij:

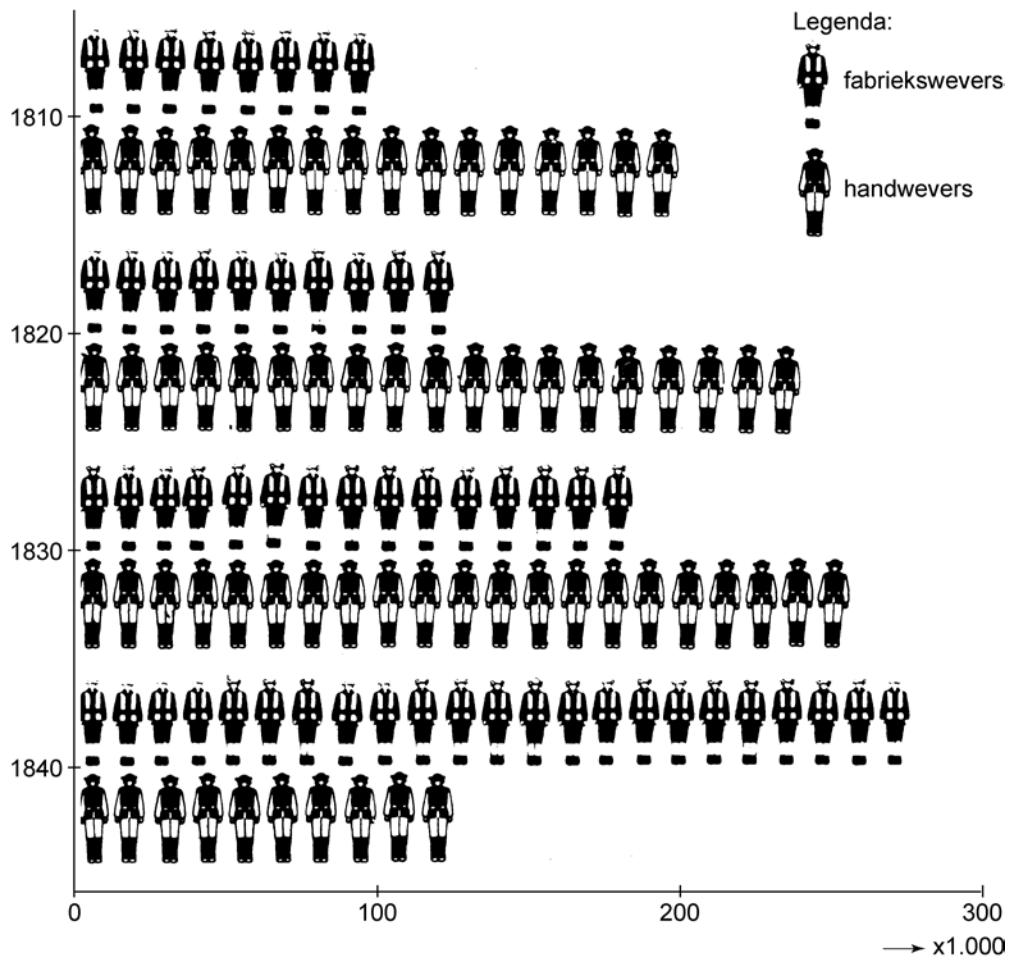
De negerslaven van het Zuiden zijn de gelukkigste en in zekere zin de vrijste mensen van de wereld. De kinderen en de oude mensen en zwakken werken in het geheel niet en toch wordt voor hen voorzien in al de gemakken en noden van het leven. Ze genieten vrijheid, omdat ze noch door zorgen noch door arbeid worden onderdrukt. De vrouwen doen weinig zwaar werk en worden door hun meesters beschermd tegen het despotisme van hun mannen.

De negermannen en flinke jongens werken gemiddeld, bij goed weer, niet meer dan negen uur per dag. Wat ze over hebben aan tijd wordt doorgebracht in volmaakte zorgeloosheid. Bovendien hebben zij hun zondagen en vakanties.

Wij weten niet of de *vrije* arbeiders ooit slapen. Zij zijn dwazen als ze het doen; want terwijl ze slapen bedenkt de slimme en waakzame kapitalist middelen om hen te vangen en te exploiteren. De vrije arbeider moet werken of verhongeren. Hij is meer slaaf dan de neger, want hij werkt langer en harder voor minder loon dan de slaaf en heeft geen vakantie, want de zorgen des levens beginnen voor hem als de arbeid eindigt. Hij heeft geen vrijheid en geen enkel recht.

bron 11

Beeldgrafiek van het aantal hand- en fabriekswevers in de katoenindustrie in Groot-Brittannië, 1810-1840 (in duizendtallen)

bron 12

Een Nederlands affiche gemaakt tijdens de Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

Vertaling tekst in de prent:

Landbouwers, gij alleen kunt de hongersnood buiten de grenzen houden. Levert uw koren aan de regering.

Toelichting:

Nederland was neutraal tijdens de Eerste Wereldoorlog.

bron 13

Een foto van een werkzoekende man in Deventer, omstreeks 1935

Tekst op het bord:

"Wie helpt mij aan werk, onverschillig wat. Ik ben bekend met banketbakken, en ben een beschaafd en goed verkoper. Gerards, Binnenweg, Twello."

bron 14

Op 6 juli 1934 verschijnt in het *Pariser Tageblatt* een artikel van de Oostenrijkse schrijver Joseph Roth. De titel is: "Het Derde Rijk, filiaal van de hel op aarde". Het artikel beschrijft de nationaalsocialistische heerschappij in Duitsland:

Sinds zeventien maanden zijn wij eraan gewend geraakt dat er in Duitsland meer bloed wordt vergoten dan de kranten drukinkt hebben om hierover te berichten. Het is waarschijnlijk dat de baas van de Duitse drukinkt, minister Goebbels, meer lijken op zijn geweten heeft dan hij journalisten tot zijn beschikking heeft, met het doel het grootste gedeelte van de doden dood te zwijgen. Want men weet dat de taak van de Duitse pers er in bestaat niet de feiten openbaar te maken maar ze te verheimelijken; en niet alleen leugens te verspreiden maar ze te suggereren. Nog nimmer sinds er op deze aarde wordt gelogen, heeft een leugenaar zoveel sterke luidsprekers tot zijn beschikking gehad. Maar ook nog nimmer werd het deel der wereld, dat nog niet in de nacht der dictaturen is verzonken, dermate verblind door de rode hellegloed van de leugen, versuft en verdoofd door het gebrul van de leugen als heden.

bron 15

In 1940 richt de Duitse bezetter de Winterhulp op, die geld inzamelt onder de Nederlandse bevolking. Artikel 2 van de statuten van de Winterhulp luidt:

Het is de taak der Stichting om de in het bezette Nederlandse gebied levende behoeftige Nederlandse staatsburgers zonder aanzien des persoons hulp en ondersteuning te verschaffen.

bron 16

Een prent van Leo Jordaan, getekend tijdens de Duitse bezetting van Nederland, met als titel: *Een les in weldadigheid*

Tekst in de prent:

Op de auto's staat: "naar Duitsland".

Op de zakken staat: "thee, koffie, suiker, tabak, textiel, kleding, grondstoffen, voedsel, goud".

Op de collectebus staat: "Winterhulp".

bron 17

In *de Volkskrant* van 24 december 2004 vertelt mevrouw J. van Otterloo over haar jeugd in Rotterdam in de jaren vijftig van de twintigste eeuw:

Dansles was zondig. Daar ging ik eerst niet heen en later heel stiekem. Ik mocht niet naar de bioscoop. Mijn ouders bewaakten me. Soms brachten jongens mij 's avonds naar huis. Mijn vader gooide dan een emmer water uit het raam. Ik kwam eens met een schoolvriendje thuis. Mijn moeder stond met de jas aan om naar de groenteman te gaan. Die deed ze weer uit want we konden natuurlijk niet alleen in huis zijn. Na de christelijke lagere school ging ik naar de christelijke MMS (middelbare meisjesschool, vergelijkbaar met de havo). Mijn moeder had besloten dat dit leuk voor me was. Ik zou dan later, als ik trouwde, overal over mee kunnen praten. Als leerling van de MMS, en zelfs toen ik daarna op de Gereformeerde Kweekschool zat, moest ik 's avonds om tien uur thuis zijn. Kwam ik te laat dan volgde een week huisarrest.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.